

Андријана Лазаревић*

Институт за политичке студије, Београд

ДРУШТВЕНИ ПОКРЕТИ КАО АКТЕРИ НА ПАРЛАМЕНТАРНИМ ИЗБОРИМА У СРБИЈИ 2022. ГОДИНЕ

Сажетак

Последњих година, велики број случајева „изборних заокрета” нових левих друштвених покрета у релативно повољним контекстима, отвореним за нове актере, били су предмет анализе истраживача друштвених покрета. Истраживачки фокус овог рада је на резултатима учешћа друштвених покрета на парламентарним изборима у Србији 2022. године, који одлучују да уђу у изборну трку упркос неповољном контексту и ниским изборним изгледима. У раду ће бити представљања партијска сцена (политичке партије и коалиције) и учешће покрета као посебног облика друштвеног организовања. Анализираће се узроци настанка покрета, њихово деловање али и њихова еволуција у могући трајни политички облик утицаја на постојећи политички систем који има потенција да утиче на продубљивање процеса демократизације у српском друштву. Представићемо врсте порука и стратегије комуникације друштвених покрета са грађанима као потенцијалним бирачима након доношења одлуке да учествују на парламентарним изборима (са посебним фокусом на активности покрета „Не даavimo Београд”). Покрет „Не даavimo Београд” је посебно значајан јер илуструје савремене начине управљања грађанском опозицијом у циљу стварања грађанског друштва.

---

* Имејл адреса: andrijana.lazarevic@ips.ac.rs

Подаци за анализу биће прикупљени кроз анализирање програма покрета, њихових циљева, разлога учешћа у трци за могућност доношења одлука. У раду ћемо анализирати и изборне резултате покрета и предочити потенцијалне правце њиховог даљег развој и деловања као могућих коректива режима.

Кључне речи: друштвени покрети, политичке партије, избори, политичко организовање и представљање, „Не даavimo Београд”, парламентарни избори 2022. године

УВОД

Циљ овог рада је да анализира утицај друштвених покрета на резултате парламентарних избора у Србији и њихов потенција за фрагментацију политичке сцене и продубљивање процеса демократизације у српском друштву.

Анализирање учешћа друштвених покрета на парламентарним изборима одржаним 2022. године је значајно из више разлога:

1. Промена политичке сцене: Друштвени покрети су нови актери на политичкој сцени и њихово учешће на изборима може довести до промене у постојећем политичком систему и утицаја на политичке одлуке.
2. Продубљивање демократизације: Друштвени покрети се баве борбом за људска права, економску правду и демократизацију друштва. Њихово учешће на изборима може допринети продубљивању процеса демократизације у Србији.
3. Промена комуникације са грађанима: Друштвени покрети користе модерне начине комуникације са грађанима и њихово учешће на изборима може довести до промене у начину комуникације између грађана и политичких партија.
4. Развој цивилног друштва: Друштвени покрети су важан део цивилног друштва и њихово учешће на изборима може допринети развоју цивилног друштва у Србији.
5. Разумевање политичких промена: Анализирање учешћа друштвених покрета на изборима омогућава нам да

разумемо и објаснимо политичке промене које се догађају у Србији, као и потенцијалне правце развоја и утицај на политички систем.

6. Укључивање грађана у политичке процесе: Друштвени покрети могу повећати свест грађана о важним питањима и оснажити њихов глас кроз јавно артикулисање ставова и захтева, што може директно утицати на политичке одлуке.

Због свега наведеног, ауторка у анализи учешћа друштвених покрета на парламентарним изборима 2022. године полази од тезе да је учешће друштвених покрета на парламентарним изборима у Србији 2022. године имало значајан утицај на изборну утакмицу и фрагментацију српске политичке сцене и у одређеној мери је допринело процесу демократизације у српском друштву.

За доказивање основне тезе, користићемо комбинацију квантитативних и квалитативних метода истраживања. Као квантитативни метод, ослонићемо се на коришћење статистичких података и изборних резултата. Код квалитативног метода кроз анализу докумената и програма покрета, испитиваћемо мотивацију друштвених покрета за учешће на изборима, њихове циљеве, стратегије комуникације са грађанима и потенцијалним бирачима, као и њихове активности и кампање током изборног процеса.

У раду ћемо поћи од теоријског осврта на област друштвених покрета, односно понудићемо кратко објашњење појма друштвених покрета, њихове улоге у друштву, њиховог утицаја на политички систем и основне линије разликовања од традиционалних облика политичког организовања, у првом реду политичких партија. Потом ћемо представити политички контекст уочи одржавања парламентарних избора у Србији 2022. године. Посебан акценат у раду је на анализи учешћа друштвених покрета на парламентарним изборима уз фокусирање на карактеристике, активности и изборне резултате зелено-леве коалиције „Морамо” у оквиру ње покрета „Не даймо Београд”. Сматрамо да активности овог покрета илуструју савремене начине управљања грађанском опозицијом и доприносе демократској партиципацији и оснаживању грађана да постану активни учесници у политичким процесима и тако утичу на реформске процесе и даљу демократизацију друштва.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Постоји низ теоријских приступа и дефиниција који објашњавају друштвене покрете. Један од класичних приступа дефинисању друштвених покрета је онај који предлаже социолог Парсонс (*Talcott Parsons*), који сматра да су друштвени покрети одговор на промене у друштву и да се баве борбом за промену друштвених институција и односа (Parsons 1951). Други аутори попут социолога Тома Ботомора (*Tom Bottomore*) кажу да „друштвени покрет у најширем смислу можемо дефинисати као колективно настојање да се у друштву коме покрет припада изведу (поспеше) или спрече промене” (Pavlović 2009, 100 према: Bottomore 1979). Тили (*Charles Tilly*) прихвата теорију мобилизације и примећује да друштвени покрети често произилазе из незадовољства са постојећим друштвеним и политичким односима и да се окупљају у циљу промене тих односа. Он даље истиче да у објашњавању друштвених покрета акценат треба ставити на следећа питања: Ко су актери сукоба? Како су организовани? Какве односе моћи, сукоба и солидарности одржавају са другим актерима? Какви су њихови интереси и стратегије? Са ким су и интеракцији, у којим границама и са каквим исходима? (Pavlović 2009, 38 према: Tilly 1987, 97).

Вукашин Павловић (2009, 100) у књизи „Друштвени покрети и промене” наводи основне елементе за одређење и разликовање друштвеног покрета од других појава које ћемо користити за потребе овог рада а то су: 1) колективна акција; 2) добровољност и отвореност (за укључивање других); 3) масовност; 4) став према друштвеној промени; 5) израз друштвеног конфликта; 6) интересна основа окупљања; 7) незадовољене потребе; 8) јавност деловања; 9) спонтаност, дифузност и еластичност; 10) друштвена значајност проблема.

На основу наведених елемената он даје следећу дефиницију друштвених покрета:

„Друштвени покрет је колективна, јавна добровољна, масовна, мање или више спонтана акција људи која израста из незадовољених потреба, изражава одређене сукобе интереса, покреће решавање значајних друштвених питања и стреми мањим или већим друштвеним променама” (Pavlović 2009, 101). Највећа вредност друштвених покрета огледа се у томе што они реполитизују

јавну сферу – тј. подсећају „народ” да су они корен легитимитета демократске власти (Woodly 2021, 17).

Због свега наведеног друштвени покрети су „*sine qua non* за демократију у либералним државама” (della Porta 1999; 2015; Flesher Fominaya and Feenstra 2020).

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 2022. ГОДИНЕ: АКТЕРИ И РЕЗУЛТАТИ ИЗБОРА

Избори одржани 3. априла 2022. године комбинација су редовних избори за председника Републике, ванредних избора за посланике Народне скупштине Републике Србије, редовних избори за одборнике Скупштине града Београда и локалних избора у неколико општина. Ови избори су значајни и по великом одзиву бирача, 58,60% (односно 3.810.559 бирача који су изашли на изборе од 6.502.307 колико је уписано у бирачки списак а који имају прилику да гласају на 8.267 бирачких места) (РЗС 2022) у односу на излазност 2020. године која је била 49%, али и интензивној конкуренцији међу политичким партијама¹.

За разлику од претходних парламентарних избора који су одржани 2020. године које је обележило спуштање изборног прага са 5% на 3% и бојкот избора од стране опозиционих странака, избори одржани 2022. године имају већи степен легитимитета бар у погледу учествовања свих политичких опција у изборној утакмици. Ово је резултирало формирањем парламентарног представништва које је више репрезентативно и плуралистичко, „ослобођено” доминације једне политичке опције. Са тридесетак странака и петнаест посланичких клубова у Скупштини Србије добија се слика изузетно фрагментиране сцене у целини, али и унутар опозиције и унутар власти што није добро за консолидацију ни демократије ни партијског система (Орловић 2022, 189).

---

¹ Републичка изборна комисија прогласила је 19 изборних листа за парламентарне изборе, од чега шест има положај листе националне мањине.

Табела 1. Изборне листе према редоследу на гласачком листићу

Редни број	Назив изборне листе	Број гласова које је добила изборна листа	Процент од броја бирача који су гласали	Број мандата које је добила изборна листа	Процент освојених мандата
1.	Александар Вучић – Заједно можемо све	1.635.101	42,96	120	48,00
2.	Ивица Дачић – Премијер Србије	435.247	11,44	31	12,40
3.	VAJDASÁGI MAGYAR SZÖVETSÉG-PÁSZTOR ISTVÁN – Савез војвођанских Мађара – Иштван Пастор (листа мађарске националне мањине)	60.313	1,58	5	2,00
4.	Др Војислав Шешел – Српска радикална странка	82.066	2,16	0	0,00
5.	Мариника Тепић – Уједињени за победу Србије (Странка слободе и правде, Народна странка, Демократска странка, ДЗВМ – VMDK, Странка Македонаца Србије, Покрет слободних грађана, Удружени синдикати Србије „Слога”, Покрет за преокрет, Покрет слободна Србија, Влашка странка)	520.469	13,67	38	15,20
6.	Др Милош Јовановић – Нада за Србију – Српска коалиција НАДА – Национално демократска алтернатива – Демократска странка Србије (ДСС) – За краљевину Србију (Монархисти) – Војислав Михаиловић	204.444	5,37	15	6,00
7.	Милица Ђурђевић Стаменковски – Српска странка Заветници	141.227	3,71	10	4,00
8.	Муфтијин аманет – Странка правде и помирења (ССП) – Усаме Зукорлић (листа бошњачке националне мањине)	35.850	0,94	3	1,20

9.	Морамо – Акција – Еколошки устанак – Ћута – Не давимо Београд – Небојша Зеленовић	178.733	4,70	13	5,20
10.	Суверенисти – Саша Радуловић (ДЈБ), Милан Стаматовић (ЗС), Др Јована Стојковић (ЖЗС)	86.362	2,27	0	0,00
11.	Бошко Обрадовић – Српски покрет ДВЕРИ – ПОКС – Милош Парандиловић – Патриотски блок за обновину Краљевине Србије	144.762	3,80	10	4,00
12.	Заједно за Војводину – Војвођани (Демократски савез Хрвата у Војводини, Заједно за Војводину) (листа хрватске и русинске националне мањине)	24.024	0,63	2	0,80
13.	СДА Санџака – Др Сулејман Угљанин (листа бошњачке националне мањине).	20.553	0,54	2	0,80
14.	Борис Тадић – Ајмо Људи – Социјалдемократска странка – Нова странка – 1 од 5 милиона – Толеранција Србије – „Уједињени покрет зелених Србије” – Бошњачка грађанска странка – Странка Црногораца	63.560	1,67	0	0,00
15.	Алтернатива за промене – Албанска демократска алтернатива – ALTERNATIVA PËR NDRYSHIM – ALTERNATIVA DEMOKRATIKE SHQIPTARE (листа албанске националне мањине)	3.267	0,09	0	0,00
16.	Коалиција Албанаца Долине – KOALICIONI I SHQIPTARËVE TË LUGINËS (листа албанске националне мањине)	10.165	0,27	1	0,40
17.	Отете бебе Ана Пејић	31.196	0,82	0	0,00
18.	Ромска партија – Срђан Шајн (листа ромске националне мањине)	6.393	0,17	0	0,00

19.	Руски мањински савез – Милена Павловић, Павле Бихали Гаврин (Српско руски покрет, Српско руска партија ВУКОВИ, Покрет Грка Србиза)	9.569	0,25	0	0,00
-----	--	-------	------	---	------

Извор: Републички завод за статистику 2022.

Резултати су такође означили промену у политичком пејзажу, при чему су се нове странке и нови покрети појавили док већ етаблиране полако губе проценте подршке коју су уживали у претходна два изборна циклуса.

Актери на овим изборима су своје кампање везивали за две доминантне теме – економски напредак Србије и раст животног стандарда грађана и за рат у Украјини. Српска напредна странка је своју поруку усмерила на побољшање економских услова за грађане, користећи рат у Украјини да се позиционира као бранилац стабилности и безбедности у земљи; опозиционе странке са деснице усредсредиле су своју платформу на очување националног идентитета, залагање за јаче везе са Русијом, одустајање од европских интеграција и чврст став о Косову, док су прогресивније опозиционе странке и коалиција покрета „Морамо” дале су приоритет еколошким темама, нудећи решења за неке економске изазове и потешкоће са којима се суочавају локалне заједнице (DW 2022, CRTA 2022, 144).

Недостатак поверења у институционалне политичке арене и неспособност политичких партија да каналишу и управљају незадовољством грађана отворили су простор за стварање ванинституционалних политичких арена, за активно укључивање грађана у различите облике спорне политике, пре свега кроз нове таласе масовних протеста и појава нових друштвених покрета (Pudar Draško et al. 2020, 6). Окупљени око коалиције „Морамо” нови друштвени покрети, узели су учешће у изборима настојећи да се изборе да кроз парламентарну представљеност утичу на решавање питања која су у својим кампањама истакли као важна. Уједињењем више покрета у јединствену коалицију превазиђен је проблем разумности, односно неспособност да пронађу начин да своје разноврсне сајтове и питања борбе пренесу у већи (коалициони) фронт против режима, који је Пудар Драшко лоцирала као један од најбитнији који их је спречавао да постигну значајније резултат (Pudar Draško et al. 2020, 10).

У наредном делу рада, анализираћемо разлоге појаве, потенцијал опстанка и етаблирања друштвених покрета као релевантних политичких актера, њихово учешће и остварене резултате на парламентарним изборима 2022. године.

УЧЕШЋЕ ДРУШТВЕНИХ ПОКРЕТА НА ИЗБОРИМА – НОВИМ СРЕДСТВИМА ДО ЦИЉА

У првим изборима након увођења вишестраначја у Србији, друштвени покрети су имали релативно мали утицај на резултате избора, са неколико појединачних кандидата који су успели да се квалификују за место посланика у Народној скупштини. Нови покрети се јављају као реакција на незадовољство са постојећим политичким опцијама, економским изазовима у држави и последњих година на таласу забрињавајућег еколошког стања.

Како опозиционе странке нису успеле да се организују и понуде једну кредибилну и иновативну платформу грађанима и потенцијалним бирачима, њихову улогу преузели су друштвени покрети који „одбијају утврђене политичке партије, испитују мотиве *mainstream* медија, не признају легитимитет ниједне специфичне владавине и одбацују све формалне организације” (Krastev 2017, 41). Дакле, када су „(...) политичке партије лишене способности да изграде политичке идентитете око визије будућности, моћ грађана потиче од њихове способности да ометају” (Krastev 2017, 62).

Како примећује Орловић „у односу на десетогодишњу владавину СНС-а, ветар у једра и показатељ жеље за променама грађана Србије били су повремени протести и друштвени покрети који су претходили у месецима пре расписивања избора” (2022, 179). Уз то ови покрети преносили су једну поруку свим заједничку - прожимајуће неповерење у политичке институције које перципирају као корумпиране и искључиво у служби интереса политичара” (Krastev 2017, 41; Pudar Draško et al. 2020, 5). Овај „вакуум у поверењу” попунили су локални грађански покрети и иницијативе (Pudar Draško et al. 2020), што им је даље омогућило да се етаблирају као кредибилни актери који имају капацитета да одговоре на потребе грађана.

Коалиција „Морамо”

Од политичке промене до промене политике (Kastels 2022, 86), дуг је и трновит пут. Учешће друштвених покрета на парламентарним изборима у Србији 2022. године говори у прилог тој тези. Показало се да промене, иако почињу на улицама, на крају морају да се артикулишу у институцијама, за шта, између осталог, и служе избори (Орловић 2022, 179).

Као што смо претходно напоменули, избори су одржани у околностима четворогодишњег одсуства опозиције из Скупштине Србије, услед бојкота парламента 2019. године, а потом и бојкота парламентарних избора 2020. године за шта се определио велики део опозиционих странака. Предизборну годину обележило је и скоро потпуно одсуство представника опозиције из националних медија, злоупотреба институционалних предности владајуће већине, као и учестали грађански протести широм Србије (CRTA 2022).

Последњих година појавио се низ покрета који су показали континуитет у организовању протеста и сличних интервенција у јавној сфери и који су успели да прикупе значајан број пратилаца (Pudar Draško et al. 2018, 7) попут покрета „Не даavimo Београд”, „Здружиена акција за Кров над главом”, Студентски покрет Нови Сад, Иницијатива за Пожегу, Локални фронт Краљево, Зрењанински социјални форум, „Тврђава Смедерево”, Удружени покрет слободних станара и „Одбранимо реке Старе планине”, покрет „Еколошки устанак” и други.

Покрет „Не даavimo Београд” и „Еколошки устанак” одлучили да раде на коренитој промени политичке ситуације кроз учешће на парламентарним избора. Они су то урадили заједно са отвореном грађанском платформом „Акција” оформивши коалицију зелено-левог блока „Морамо”. Ова нова политичка опција има за циљ да грађанима понуди избор да гласају за чисту животну средину, владавину закона, солидарност и пристојан живот, побољшање животног стандарда и управљање које ће Србију учинити бољим местом за живот (Moramo 2022). Коалиција је посвећена пружању политичке алтернативе зелене левнице и враћању демократије у земљу при томе истичући да се „само са новим људима и другачијим политикама може заједнички интерес ставити испред партијских и приватних циљева, како би Србију извукли са ивице пропасти, а Београд учинили градом у коме није више тешко живети, кретати се и дисати” (Moramo 2022).

Коалиција је на изборима добила подршку 178.733 бирача, односно 4,70% гласача и на основу тога освојила 13 мандата у новом сазиву Народне скупштине што чини 5,20% од укупног броја мандата. Највећи број гласача ове коалиције 75.315 сконцентрисано је у Београдском региону, и дупло мање у региону Војводине 38.921 и региону Шумадије 35.999 (РЗС 2022, 36).

Иако се пре избора очекивало да ће ова коалиција забележити још значајније резултате, један од разлога зашто се то није десило је избијање рата у Украјини који је теме око којих су се ови покрети окупљали и које су мобилисале бираче, попут еколошких тема и Рио Тинто, као и економске теме и друге унутарполитичке теме, практично у потпуности маргинализовало (DW 2022). Ипак, како подсећа Спасојевић „изгубили смо две године због бојкота, тако да смо сада тамо где је опозиција могла да буде 2020. године” (Radio Slobodna Evropa 2022).

Оно што представља највећу опасност за даљи успех и етаблирања покрета као релевантних политичких актера јесте и пуцање коалиција „Морамо” непосредно након избора. До спора међу коалиционим партнерима дошло је због неслагања око тога ко има право да буде носилац имена и брэнда коалиције „Морамо” (види: Congradin 2022). Чланови коалиције су се раздвојили у два политичка субјекта, један „Не даavimo Београд” и други у којем су остали чланови – Грађанска платформа „Акција”, „Еколошки устанак” и Скупштина Слободне Србије под именом – Заједно. Како су истакли лидери ове нове странке, она неће имати једног председника већ ће функционисати по принципу три копредседника Небојшом Зеленовићем (лидер „Акција” и странке Заједно за Србију), Александром Јовановићем Ћутом (оснивач „Еколошког устанка”) и Биљаном Стојковић (Чланица Скупштине слободне Србије), а одлуке ће доносити консензусом. У свом раду, они ће се фокусирати на питања заштите животне средине, заштите радника, енергетску транзицију и промовисање директне демократије (Zajedno 2022).

До следећих избора првобитни чланови коалиције „Морамо” биће заједно у Скупштини града Београда као једна одборничка група, а у Скупштини Србије наступаће као две посланичке групе (Danas 2022).

Покрет „Не давимо Београд”

Теоријски посматрано, покрет „Не давимо Београд” можемо сврстати у категорију *посебних друштвених покрета* које по Блумеру (*Blumer Herbert*) карактерише то да имају јасно дефинисане циљеве које желе да постигну, због чега развијају одговарајућу структуру и организацију, прихватају дефинисано вођство и чланство које карактерише ми-свет, упоредно настојећи да развију и своју филозофију и традицију, свој систем или сет вредности, своја правила и своја очекивања (Pavlović 2009, 104). Павловић наводи да се процес формирања идентитета и посебности код ове врсте покрета одвија кроз четири фазе које омогућавају и убрзавају тај процес. Те фазе су: друштвено незадовољство, друштвена узрујаност, узбуђење, фаза формализације; и коначно, фаза институционализације покрета (Pavlović 2009, 104).

Ако се присетимо, покрет „Не давимо Београд” је почео као грађански протест против градње на јавним површинама у Београду, а касније се проширио на широк спектар друштвених и политичких питања са циљем да промени постојећи политички систем и да се супротстави корупцији и неодговорном управљању градом. Практиковање политике другим средствима, супротно ауторитарном и строго хијерархијски уређеном односу, кроз хоризонтални начин организације и константе делиберације у процесу доношења одлука, чине срж овог покрета.

У актуелном, 13. сазиву Народне скупштине покрет има својих пет посланика у оквиру посланичке групе „Зелено-леви клуб, Не давимо Београд, Морамо” - Биљану Ђорђевић, Јелену Јеринић, Роберта Козму, Радомира Лазовића и Ђорђа Павићевића.² Ови посланици ће имати прилику да се у наредне четири године из својих посланичких клупа али и кроз континуирану делиберацију са грађанима путем „форума”³ боре за имплементацију предложених решења у циљу „промена постојећег политичког система у Србији, сузбијања корупције и неодговорног управљања градом, заштите јавних површина и простора од нелегалне градње, повећања партиципације грађана у политичком процесу и повећање транспарентности и одговорности власти” (Не давимо Београд 2020). У међувремену, остаје нам да видимо у којој мери „трансфер

² Више о саставу посланичке групе видети на: *Otvoreni parlament*, n.d.

³ Више о форуму: *Ne davimo Beograd*, n.d.

људског капитала из покрета у институције може заиста да произведе системске демократске промене у политичкој арени” (Pudar Draško et al. 2020, 15) и да ли то може да утиче на даље омасовљавање, промоцију и консолидацију самог покрета.

На том путу можемо идентификовати неке од кључних изазова на којима ће покрет морати да ради током фазе консолидације која му предстоји. Неки од поменутих изазова могу бити:

- недостатак снажне и стабилне организације која би омогућила дуготрајност и континуитет покрета;
- одржавање широке подршке јавности и мотивације грађана за укључивање у политичке активности;
- формулисање јасне политичке платформе која ће привући и увећати базу подршке
- финансирању које је неопходно како би се обезбедило дуготрајно функционисање и рад покрета.

Поред континуираног рада на предоченим изазовима, препорука је да са тим паралелно тече и процес развијање сарадње са другим друштвеним покретима и политичким организацијама/ иницијативама који заговарају сличне циљеве, што би додатно допринело јачању и етаблирању покрета као релевантних политичких актера.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Сумирањем главних резултата анализе, можемо да закључимо да друштвени покрети имају значајну улогу на српској политичкој сцени, посебно на парламентарним изборима 2022. године. У овом раду анализирано је учешће различитих друштвених покрета, као и њихови циљеви и мотивације. Резултати су показали да су друштвени покрети често настали као реакција на незадовољство са тренутном политичком ситуацијом или економским проблемима и да су имали значајну подршку од грађана за које представљају „упражњавање демократије другим средствима и врсту демократског теста издржљивости владе” (Крастев 2017, 63). „Окупирани” јавни простори постали су радионице за нову генерацију демократске политике: политика вез вођа и следбеника а ова нова „грађанска будност” једноставно је други израз општег тренда ка демократизацији јавног живота (Krastev 2017, 21).

Како бисмо добили комплетнију слику утицаја друштвених покрета на настава процеса демократизације и јачања грађанске партиципације у Србији, питања и теме које треба анализирати надаље су учешће друштвених покрета на локалним изборима и утицај који они могу имати на локалну политику узевши у обзир чињеницу да су протести и друштвени покрети у Србији углавном локалног обима и карактера. Даља истраживања такође могу обухватити анализу утицаја медија на друштвене покрете, као и утицај друштвених мрежа и друштвених медија на њихову подршку и организацију. Анализа узрока успеха и неуспеха друштвених покрета у остваривању њихових циљева и утицаја на политички систем такође је важна за даља истраживања.

РЕФЕРЕНЦЕ

Не давимо Београд. 2020. „Статут удружења Не давимо Београд”. Последњи приступ 30. јануар 2023. <https://nedavimobeograd.rs/wp-content/uploads/2020/07/Statut-NDM-BGD-2020.pdf>.

Орловић, Славиша. 2022. „Парламентарни избори 2022: изборне листе, коалиције и резултати избора.” У *Српска политичка мисао* (специјал) (4): 177-195. doi: 10.22182/spm.specijal42022.8.

Републички завод за статистику [РЗС]. „Избори за народне посланике Народне скупштине Републике Србије – 03. април 2022.” Последњи приступ 30. јануар 2023. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20226010.pdf>.

CRTA. 2022. „Izbori 2022. godine – Završni izveštaj sa preporukama”. CRTA. Последњи приступ: 20.01.2023. https://crtars/wp-content/uploads/2023/01/Izbori-2022-godine-_CRTA-Završni-izvestaj-sa-preporukama.pdf.

Ћонградин, Snežana. 2022. „Ћије је ‘Moramo’ i зашто: Sagovornici Danasa o tome ko je u pravu u borbi za brend imena koalicije”. *Danas*. Последњи приступ: 20.01.2023. <https://www.danas.rs/vesti/politika/cije-je-moramo-i-zasto-sagovornici-danasa-o-tome-ko-je-u-pravu-u-borbi-za-brend-imena-koalicije/>.

Danas. 2022. „Deo koalicije ‘Moramo’ formirao političku organizaciju ‘Zajedno’ ”. *Danas*. Последњи приступ: 24.01.2023. <https://www.danas.rs/vesti/politika/deo-koalicije-moramo-formirao-politicku-organizaciju-zajedno/>.

DW. „Izborna kampanja u Srbiji u senci rata u Ukrajini”. *DW*. Последњи приступ: 28.01.2023. <https://www.dw.com/sr/izborna-kampanja-u-srbiji-u-senci-rata-u-ukrajini/a-61159223>.

Fominaya Flesher, Cristina, and Ramón A. Feenstra. 2020. *Routledge Handbook of Contemporary European Social Movements - Protest in Turbulent Times*. New York: Routledge.

Kastels, Manuel. 2022. *Sunovrat: Kriza liberalne demokratije*. Clío: Beograd.

Krastev, Ivan. 2017. *Ometena demokratija*. Beograd: Službeni glasnik.

Moramo. n.d. „MORAMO – Autentična Zeleno-Leva Koalicija Na Političkoj Sceni Srbije”. Последњи приступ: 26.01.2023. <https://www.moramo.rs/moramo-autenticna-zeleno-leva-koalicija-na-politickoj-sceni-srbije/>.

Ne davimo Beograd. n.d. „Učestvuj: Ne da(vi)mo Beograd”. *Ne davimo Beograd*. Последњи приступ: 30.01.2023. <https://ucestvuj.nedavimobeograd.rs/>.

Otvoreni parlament. n.d. „Poslanici”. *Otvoreni parlament*. Последњи приступ: 23.01.2023. <https://otvoreniparlament.rs/po-slanik?stranka=&klub=412&ime=&pol=&profesija=&mesto=>.

Parsons, Talcott. [1951] 2005. *The Social System*. Taylor & Francis e-Library.

Pavlović, Vukašin. 2009. *Društveni pokreti i promene*. Beograd: Službeni glasnik.

Porta, Donatella della, and Diani, Mario. 1999. *Social movements: An introduction*. Oxford: Blackwell.

Porta, Donatella, della. 2015. *Social Movements in Times of Austerity*. London: Polity Press.

Pudar Draško, Gazela. Irena Fiket and Jelena Vasiljević. 2020. “Big dreams and small steps: comparative perspectives on the social movement struggle for democracy in Serbia and North Macedonia”. *Southeast European and Black Sea Studies* 20 (1): 199-219. doi: 10.1080/14683857.2019.1654317.

Radio Slobodna Evropa. 2022. „Pet odgovora o rezultatima izbora u Srbiji”. *Radio Slobodna Evropa*. Последњи приступ: 25.01.2023. <https://www.slobodnaevropa.org/a/izbori-srbija-rezultati/31784390.html>.

Tilly, Charles. 1978. *From mobilization to revolution*. Addison-Wesley: Reading, MA.

Woodly, Deva R. 2021. *Reckoning: Black Lives Matter and the Democratic Necessity of Social Movements*. Oxford: Oxford University Press.

Zajedno. n.d. „Program”. Последњи приступ: 29.01.2023. <https://zajedno-moramo.rs/services/>.

Andrijana Lazarević**Institute for Political Studies, Belgrade*

SOCIAL MOVEMENTS AS ACTORS IN THE 2022 PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SERBIA

Resume

The aim of this study is to analyze the participation of social movements in the 2022 parliamentary elections in Serbia, and to examine their impact on the political system. Despite facing an unfavorable context and low electoral prospects, a number of social movements have decided to participate in the electoral race. This paper will provide an overview of the political party scene and the unique characteristics of social movements as a form of political organization. The study will delve into the causes of the emergence of these movements, their actions, and their potential to become a permanent form of political influence. We will examine the communication strategies of social movements with citizens and potential voters, with a particular focus on the activities of the “Don’t Let Belgrade D(r)own” movement. This movement is particularly significant as it illustrates contemporary ways of managing civil opposition and creating a civil society. The data for this analysis will be collected through an examination of the movements’ programs, goals, and reasons for participating in the elections. The study will also analyze the election results of the movements and explore potential directions for their future development and actions as a corrective to the existing regime.

---

* Email address: andrijana.lazarevic@ips.ac.rs

Keywords: *social movements, political parties, elections, political organization and representation, Don't Let Belgrade D(r)own, 2022 parliamentary elections*
